

NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT

ELEMZÉSEK – 2013/13

1581 Budapest Pf: 15 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58 e-mail: svkk@uni-nke.hu
ISSN 2063-4862

A költségvetési kiadások diagnózisa és csökkentésének lehetőségei

„Az állam egy jóléti szolgáltató gazdaság kényszerpályáján működik, pályafüggő”¹
Sajó András

A költségvetési hiánycél szinten tartásához az adóbevételek növelésének mindenkori igénye és kényszere mellett egyre komolyabb hangsúlyt kap a kormányzati kiadások visszaszorítása. A szükségszerű kiadáscsökkentés, valamint a kormányzati kiadásokban manifesztálódó állami társadalmi jelenlét újragondolása nem képzelhető el a kiadások szerkezetének diagnózisa, az egyes ágazati mértékek nemzetközi kontextusban történő elhelyezése nélkül. Erre törekszik a jelen elemzés, mégpedig oly módon, hogy az ágazati aggregált kiadási mértékeket a rendelkezésre álló legrészletesebb alágazati bontásban értelmezi, célzottan keresve azokat a területeket, ahol – a nemzetközi GDP-arányos kormányzati kiadásokból kiindulva – lehetőség mutatkozik az esetleges további kiadáscsökkentésre.

Az állami szerepvállalási tendenciákat vizsgáló megelőző elemzésben² az Eurostat kormányzati kiadásokat tömörítő, COFOG (Classification of Functions of Government) osztályozás szerinti statisztikai eszköztárat hívtuk segítségül az egyes ágazati területek – allokált erőforrások alapján értelmezett – hangsúlyosságának felfejtéséhez. Bizonyoságot nyert, hogy aggregált szinten a hazai GDP-arányos 51,1 százalékos átlagos mérték százalékpontokkal múlja felül egyes fejlett európai országok hasonló értékét, és 5–10 százalékponttal a régió vizsgált országainak összesített kiadási arányát.

Az eredményeket nemzetközi kontextusban egyaránt értelmező elemzés azonban kizárólag az egyes ágazatok szintjén állított fel diagnózist, nem tért ki arra a kérdéskörre, hogy az egyes ágazatok költségvetési súlyukat milyen mögöttes alágazatoknak köszönhetik. Az 1. számú táblázatban látható módon – a hivatkozott statisztikai eszköztár adatait felhasználva³ – áttekintettük, hogy aggregált ágazati szinten a hazai kiadások hogyan viszonyulnak a vizsgált országok hasonló számszaki adataihoz, azonban az egyes ágazati adatokat nem bontottuk tovább.

Ám mivel a statisztikai eszköztár, valamint a rendelkezésre álló adatok erre lehetőséget adnak, az eltérések – jelentsenek azok a vizsgált országok átlagánál akár magasabb, akár alacsonyabb hazai ágazati kiadásokat – mögött meghúzódó tényezők megismerése nem megkerülhető. Különösen akkor, ha a jelen szigorú költségvetési helyzetben a hiánycél szinten tartásához és ezáltal a túlzottdeficit-eljárásba történő visszacsúszás elkerüléséhez szigorú költségvetési politikára, a felesleges állami kiadások visszaszorítására van szükség. Jelen elemzés egyrészt az egyes igazgatási ágazatok elemzését követően a számszaki adatokból következő „objektivitás” birtokában át kívánja tekinteni az egyes ágazatok mögöttes területeire allokált erőforrásmértékeket (kiterjesztve ezáltal a megelőző elemzésben megkezdett diagnózist), másrészt a túlköltekezéssel „terhelt” területek vizsgálatával – a szerző szubjektív meglátásainak is teret engedve – rá kíván mutatni a kiadások csökkentésének lehetőségeire.

¹ Sajó András (2008): Az állam működési zavarainak társadalmi újratemelésé. *Közgazdasági Szemle*, LV. évf., 2008. július–augusztus, 690–711. o.

² Felméry Zoltán (2013): Az állam méretének és társadalmi szerepvállalásának tendenciái, foglalkoztatás és erőforrás-allokáció a közsférában (1989–2010), NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, *Elemzések*, 2013/5.

³ Forrás: Eurostat COFOG adatbázisból [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_exp&lang=en] számított. A táblázatban szereplő értékek kiszámításánál négy év (1998,2002,2006,2010) adatai kerültek felhasználásra.

Ország	Kormányzati kiadások a GDP százalékában (%)								
	Szociális kiadások	Általános igazgatási és közkiadások	Védelmi kiadások	Rendvédelmi, belbiztonsági kiadások	Egészségügyi kiadások	Oktatási kiadások	Gazdasági ügyekre fordított kiadások	Egyéb kiadások	Összesen
Magyarország	16,6	10,2	1,3	2,1	5,4	5,6	6,9	3,3	51,1
EU27	18,7	6,4	1,6	1,8	6,9	5,3	4,2	2,9	47,8
Csehország	13,1	4,2	1,3	2,1	7,2	4,7	7,8	3,3	43,6
Egyesült Királyság	16,0	4,8	2,6	2,4	6,7	5,8	2,7	2,8	43,7
Franciaország	22,0	7,0	2,0	1,6	7,6	5,9	3,7	4,1	53,8
Lengyelország	17,4	6,0	1,2	1,7	4,7	5,9	4,5	3,1	44,5
Németország	21,0	6,2	1,1	1,6	6,7	4,2	3,9	2,4	47,2
Svédország	22,6	8,3	2,0	1,4	6,7	7,1	4,3	2,5	54,8
Ausztria	21,1	7,4	0,8	1,5	7,8	5,5	5,2	2,2	51,5
Románia	12,0	5,1	1,7	1,8	3,3	3,9	5,9	2,9	36,6
Szlovákia	13,5	6,1	1,9	2,6	5,7	3,9	5,5	2,8	41,9
Szlovénia	17,3	5,7	1,4	1,8	6,6	6,5	4,5	3,0	46,9
Mintaátlag	17,5	6,5	1,6	1,9	6,2	5,4	5,0	2,9	46,9

1. táblázat – A hazai kormányzati kiadások nemzetközi összehasonlításban

Átlag alatti kormányzati kiadásokkal jellemezhető ágazatok

A kiválasztott országok egyes ágazatokra fordított kiadásait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az egészségügy és a szociális ügyek hazai finanszírozása érzékelhető mértékben elmarad az átlagos mértéktől. Ez önmagában e két ágazat tekintetében a kiadáscsökkentési lehetőségek hiátusát is jelenthetné, de ez a megállapítás csak részben igaz. A két ágazat – bár azallokált erőforrások mindkét esetben kisebbek a vizsgált országok átlagos értékeinél – különböző képet fest a további kiadáscsökkentési lehetőségek tekintetében.

Az egészségügy esetén az összesített ágazati kiadási mérték 0,8 százalékponttal kisebb a mintaátlagnál és 1–2 százalékponttal a fejlett egészségügyi ellátórendszerrel jellemezhető nyugat-európai országok arányainál. A vizsgált országok közül hazánk egyedül Romániánál és Lengyelországnál költ többet, és a kiadási mértéket tekintve nagyságrendileg Szlovákiával egy szinten található. Mindez összességében azt mondhatja velünk, hogy a nemzetközi összehasonlítás tapasztalata ágazati szinten nem indokolja az egészségügyre fordított kormányzati kiadások csökkentését.⁴

Ország	Egészségügyre fordított kormányzati kiadások ⁵						
	Gyógyászati segédeszköz- és gyógyszer-támogatás	Járóbeteg-ellátás	Kórházi (fekvőbeteg) ellátás	Közegészségügyi szolgáltatás	Egészségügy K+F	Egészségügy egyéb	Egészségügy összesen
Magyarország	1,6	1,1	2,1	0,2	0,0	0,4	5,4
Csehország	1,2	1,5	3,2	1,0	0,1	0,3	7,2
Egyesült Királyság	0,1	0,3	6,2	0,0	0,0	0,1	6,7
Franciaország	1,3	2,7	3,4	0,1	0,1	0,0	7,6
Lengyelország	0,1	1,7	2,7	0,1	0,0	0,1	4,7
Németország	1,6	2,0	2,7	0,0	0,1	0,5	6,7
Svédország	0,9	2,9	2,6	0,2	0,1	0,2	6,7
Ausztria	1,1	1,5	4,5	0,2	0,2	0,3	7,8
Románia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	3,3
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5,7
Szlovénia	1,1	2,2	2,7	0,2	0,0	0,3	6,6
Mintaátlag	1,0	1,8	3,3	0,2	0,1	0,2	6,2

2. táblázat – Egészségügyre fordított kormányzati kiadások

⁴ A 2. számú hivatkozás értelmében az 1998–2010-es időtávon vizsgáltuk a kiadások alakulását. Az azóta bekövetkező változások az elemzésben megállapított állításokat némileg finomhangolhatják.

⁵ Az egyes elemek értékeinek összege a kerekítés miatt a kiadások összesített értékétől eltérhet. A megállapítás minden egyes további ágazati táblázat tekintetében értelmezendő.

Ezt a megállapítást támasztja alá az egészségügyi ágazat alágazat szintű további vizsgálata. A 2. számú táblázat számadatainak tükrében megállapítható, hogy a járóbeteg- és a fekvőbeteg ellátásra fordított kiadások tekintetében még nagyobb a szakadék a mintaátlag és a hazai arányok között, amelyet a gyógyászati segédeszközökre és gyógyszer-támogatásra fordított kiadások viszonylag magas hazai mértéke képes némileg ellensúlyozni. Mivel Románia és Szlovákia tételes bontásban nem szolgáltat adatokat az Eurostatnak, a hazai kiadási arányok kizárólag a fennmaradó országok arányaival feleltethetők meg. Jól látszik azonban, hogy a járó- és fekvőbeteg-ellátásra együttesen allokált hazai GDP-arányos kiadási mértékek (3,2%) lényegesen elmaradnak a többi országra jellemző együttes mértékektől. Nem ritka, hogy a fejlett nyugat-európai országok e két alágazatra arányaiban kétszer annyit költenek, mint hazánk. Ezzel szemben a vizsgált időszakban a hazai gyógyszer- és gyógyásztiségédeszköz-támogatásra fordított kiadások aránya kiemelkedő, köszönhetően annak, hogy a vizsgált országok némelyike (Lengyelország, az Egyesült Királyság) gyakorlatilag nem allokál ezen alágazati területre erőforrásokat. Ebből következik, hogy a hazai, erre az alágazatra fordított kiadási arány érdemben haladja meg mind a vizsgált országok arányait, mind a mintaátlagot, és Németország hasonló arányával van egy szinten.

A fenti mértékek az ágazaton belüli forrás-átcsoportosítás szükségességét felvethetik (annak az egészségügy-szakmai mérlegelése, hogy az ágazaton belüli forrásmegosztás arányai megfelelőek-e, az ágazathoz értő szakemberek feladata), összességében azonban az ágazatból történő további forráskivonást a számok nem indokolnak.

Némiképp más a helyzet a szociális ügyekre fordított kormányzati kiadások esetében. A hazai arány a mintaátlag alatt helyezkedik el, a számok önmagukban tehát szintén nem indokolják okvetlenül a csökkentési szükségszerűséget. Ez azonban megítélésünk szerint – Sajó András már idézett terminológiáját kölcsönvéve – a jóléti pályafüggőség következménye. Azaz, bár lenne tere a szociális kiadások csökkentésének, azok felülvizsgálata és redukálása – a politikai következmények miatt – sem Európában, sem Magyarországon nem lenne népszerű. A szociális ügyekre fordított magas kiadási mértékekkel jellemezhető európai palettán pedig a hazai érték – mint az a 3. számú táblázatból kiolvasható – nem minősül kiemelkedőnek.

Ország	Szociális ügyekre fordított kormányzati kiadások									
	Táppénz és rokkantsági ellátás	Nyugdíjellátás	Háborús túlélők ellátása	Család- és gyermek-támogatás	Munka-nélküli ellátás	Lakhatási támogatás	Társadalmi kirekesztés elleni fellépés	Szociális ügyek K+F	Egyéb szociális ügyek	Szociális ügyek összesen
Magyarország	3,4	6,7	1,2	2,4	0,7	0,7	1,3	0,0	0,3	16,5
Csehország	3,0	6,8	0,7	1,3	0,3	0,2	0,5	0,0	0,3	13,0
Egyesült Királyság	2,3	7,6	0,1	3,1	0,3	1,3	0,9	0,0	0,4	16,0
Franciaország	2,5	11,8	1,5	2,4	1,8	0,9	0,9	0,0	0,2	22,0
Lengyelország	2,7	10,3	1,7	1,3	0,9	0,1	0,3	0,0	0,1	17,4
Németország	2,8	9,9	2,2	1,5	3,0	0,1	0,5	0,0	0,8	21,0
Svédország	5,5	10,3	0,5	2,7	1,9	0,4	0,9	0,0	0,1	22,6
Ausztria	2,0	12,5	1,7	2,5	1,4	0,1	0,8	0,0	0,3	21,1
Románia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12,0
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	13,5
Szlovénia	2,7	9,5	1,2	2,1	0,7	0,0	0,7	0,0	0,4	17,3
Mintaátlag	3,0	9,5	1,2	2,1	1,2	0,4	0,7	0,0	0,3	17,5

3. táblázat – Szociális ügyekre fordított kormányzati kiadások

A jóléti pályafüggőség tehát magas – a területre allokált – kiadási mértékeket eredményez. Így fordulhat elő, hogy a hazai kiadási nagyságrend nemzetközi összehasonlításban még szolidnak is mondható. A számok azonban megítélésünk szerint jelen esetben elfedik a valóságot. A szociális ügyek területén lenne ugyanis tere érdemi kiadáscsökkentésnek Magyarországon. A példa kedvéért az alanyi jogon járó támogatások felülvizsgálatával és azok kizárólag rászorultsági alapon történő folyósításával (kivéve a nyugdíjat) komoly mértékű kiadáscsökkentést lehetne elérni. Arra, hogy ez nem lenne lehetetlen, Szlovákia szociális ügyekre

allokált GDP-arányos kiadási aránya és elmúlt években követett gyakorlata lehet a példa, ahol a közelmúltban – néhány esetben komoly ellenállást is kiváltva ezzel, de – megtették a szükséges lépéseket. Amennyiben a hazai szociális ügyekre fordított kiadásokat konvergáltatni lehetne a cseh és a szlovák értékekhez, az akár a GDP 3 százalékával egyenértékű kiadáscsökkentést is jelenthetne. A Világbank által közzétett tavalyi GDP-adatokból⁶ kiindulva – aktuális árfolyamon⁷ – ez teoretikusan mintegy 850 milliárd forintos megtakarítást is jelenthetne.

Ha a kiadáscsökkentés szintjén – a politikai érdekek erőterének mindennapi gyakorlatában – ilyen mértékű redukció nem is fog megvalósulni, a kiadáscsökkentési irány mindenesetre egyértelműen kijelölhető. A táppénzre, a rokkantsági ellátásokra, a család- és lakhatási támogatásokra, a munkanélküli ellátásra fordított – ma sok esetben alanyi jogon járó! – juttatások visszavágásával az adóbevételek folyamatos növelésének kényszere érdemben csökkenthető lehetne. A szociális ügyekre fordított kiadások tekintetében megfogalmazottakhoz azonban – az igazság érdekében – hozzá kell tennünk azt is, hogy az elemzés vizsgálati időtávján túlmutatóan ilyen irányba tett lépések mára, ha minimálisan is, de részben láthatóak. A további lépések azonban bátorításra szorulnak.

Átlagos kormányzati kiadásokkal jellemezhető ágazatok

Átlagos kiadási mértékekkel több hazai ágazat is jellemezhető. Az allokált erőforrások nagyság szerinti sorrendjében a legjelentősebb ilyen ágazat az oktatás. A 4. számú táblázat adatai alapján – bár az egyes országok szintjén komoly különbségek mutatkoznak – a hazai kiadási mérték gyakorlatilag a mintaátlaggal megfeleltethető. Vannak ugyan nálunk százalékpontokkal kevesebbet (Románia, Szlovákia, Németország) és százalékpontokkal többet (Szlovénia, Svédország) költő országok is, a hazai összes kiadási mérték a nemzetközi kontextusba történő elhelyezés alapján átlagosnak mondható.

Ország	Oktatásra fordított kormányzati kiadások								
	Alapfokú és azt megelőző oktatás	Középfokú oktatás	Középfokot követő nem felsőfokú oktatás	Felsőfokú oktatás	Szinthez nem kötött oktatás	Kiegészítő oktatási szolgáltatások	Oktatás K+F	Oktatás egyéb	Oktatás összesen
Magyarország	1,9	1,0	0,0	1,0	0,2	1,3	0,0	0,2	5,6
Csehország	0,5	2,7	0,0	1,0	0,1	0,3	0,0	0,2	4,7
Egyesült Királyság	1,7	1,7	0,7	0,7	0,5	0,0	0,0	0,5	5,8
Franciaország	1,7	2,5	0,0	0,7	0,4	0,6	0,0	0,1	5,9
Lengyelország	2,0	1,7	0,0	1,5	0,3	0,3	0,0	0,1	5,9
Németország	1,1	1,8	0,1	0,8	0,1	0,2	0,0	0,0	4,2
Svédország	3,9	1,3	0,0	1,4	0,2	0,0	0,0	0,1	7,1
Ausztria	1,4	2,5	0,0	0,9	0,2	0,2	0,0	0,2	5,5
Románia	0,9	1,1	0,0	0,9	0,1	0,1	0	0,2	3,9
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	3,9
Szlovénia	2,3	2,5	0,0	1,2	0,2	0,2	0,0	0,1	6,5
Mintaátlag	1,8	1,9	0,1	1,0	0,2	0,3	0,0	0,2	5,4

4. táblázat – Oktatásra fordított kormányzati kiadások

Az alágazati bontásban azonban felfigyelhetünk érdekességekre. Az alapfokú és a felsőfokú oktatásra fordított források átlagosak, míg a középfokú oktatásra fordított források mélyen átlag alattiak. A szám adatok alapján ezek az alágazatok további költségcsökkentést nehezen viselnének. Ugyan az egyes szintek esetében – leszámítva a középfokú oktatási rendszert, ahol az ide allokált erőforrások tekintetében hazánk sereghajtó – találhatunk nálunk kevesebbet költő országokat, és érdemes lenne egyesével megvizsgálni a különbségek okait⁸, ehhez az ágazati és alágazati specifikumok mélyebb ismerete nélkülözhetetlen lenne.

⁶ Forrás: Wikipedia [[http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal))]

⁷ 225 USD/HUF árfolyamon számolva

⁸ A megállapítás nyilvánvalóan nem csak az oktatási ágazatra, hanem minden további igazgatási ágazat tekintetében is értelmezhető.

Az egyes országok szakigazgatási sajátosságainak ismerete nélkül nem törekszünk minden hazai érték átlag alatti mértékre történő csökkentésére. Kizárólag az átlagtól történő érdemi eltéréssel és a komoly megtakarítási potenciállal jellemezhető alágazatokat kívánjuk azonosítani.

Mindezek alapján, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a számszaki tény, hogy a kiegészítő oktatási szolgáltatásokra hazánk a mintaátlag négyszeresét költötte. A Magyarországot követő Franciaország is mindösszesen a hazai arány felét fordította kiegészítő oktatási szolgáltatások finanszírozására, míg a régiókra jellemző értékek hazai értéktől történő eltérése között akár ötszörös, Románia esetében akár tízszeres különbség is mutatkozik. A kiegészítő oktatási szolgáltatásokra fordított kiadások mintaátlagra történő csökkentése által – a fentebb leírtaknak megfelelően – további 285 milliárd forint lenne megtakarítható.

Nem látunk ugyanakkor költségcsökkentési lehetőséget a honvédelemre fordított kiadások esetén. Az 5. számú táblázatból kiolvasható, hogy az összes e területre fordított hazai forrás némileg átlag alatti, amely összesített érték – a többi alágazat kvázi forrásmentessége következtében – gyakorlatilag a katonai védelmi alágazatra fordított források megoszlásában is visszaköszön. Érdekes, hogy a hazai missziós feladatoknál nagyobb mértékű ilyen jellegű tevékenységet ellátó Lengyelország és Németország arányaiban kevesebbet költ katonai tevékenységre nálunk, a kismértékű eltérések következtében azonban a honvédelem esetén nem vizionálunk érdemi megtakarítási lehetőségeket.

Ország	Honvédelemre fordított kormányzati kiadások a GDP százalékában					
	Katonai védelem	Civil védelem	Külföldi katonai segély	Honvédelem K+F	Egyéb honvédelem	Honvédelem összesen
Magyarország	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3
Csehország	1,2	0,0	0,0	0,0	0,1	1,3
Egyesült Királyság	2,2	0,0	0,1	0,0	0,2	2,6
Franciaország	1,8	0,0	0,1	0,1	0,1	2,0
Lengyelország	1,0	0,2	0,0	0,0	0,0	1,2
Németország	0,9	0,0	0,1	0,0	0,0	1,1
Svédország	1,6	0,1	0,2	0,0	0,0	2,0
Ausztria	0,8	0,0	0,0	0,0	0,1	0,8
Románia	0,8	0,6	0,1	0	0,0	1,7
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,9
Szlovénia	1,2	0,1	0,0	0,0	0,2	1,4
Mintaátlag	1,3	0,1	0,1	0,0	0,1	1,6

5. táblázat – Honvédelemre fordított kormányzati kiadások

Némiképp más a helyzet a rendvédelemre és belbiztonságra fordított, a 6. számú táblázatban bemutatott kiadások esetén. A hazai aggregált kiadási mérték némileg magasabb a vizsgált országok esetén átlagosan tapasztaltnál, ami egyértelműen a rendőrségi szolgáltatásokra fordított források átlag feletti mértékéből adódik. Az Egyesült Királyság által alkalmazott kiadási aránynak megfeleltethető mértékű hazai alágazati kiadás csökkentésére a számok értelmében mutatkozhatna lehetőség, ami a mintaátlagra történő csökkentés esetén valamivel több, mint 110 milliárd forintos megtakarítást jelenthetne. Amiatt azonban, hogy a tűzvédelmi, bírósági és büntetés-végrehajtási állami szolgáltatásokra allokált erőforrások átlagos mértékűek, ennél nagyobb mértékű kiadáscsökkentésre nem látunk lehetőséget.

Ország	Rendvédelemre és belbiztonságra fordított kormányzati kiadások a GDP százalékában						
	Rendőrségi szolgáltatások	Tűzvédelmi szolgáltatások	Bírósági szolgáltatások	Büntetés-végrehajtás	Rendvédelem K+F	Egyéb rendvédelmi ügyek	Rendvédelem összesen
Magyarország	1,3	0,2	0,4	0,2	0,0	0,0	2,1
Csehország	1,1	0,3	0,3	0,2	0,0	0,2	2,1
Egyesült Királyság	1,3	0,2	0,5	0,3	0,0	0,0	2,4
Franciaország	0,9	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	1,6
Lengyelország	0,8	0,2	0,6	0,2	0,0	0,0	1,7
Németország	0,8	0,2	0,4	0,1	0,0	0,1	1,6
Svédország	0,6	0,2	0,3	0,2	0,0	0,0	1,4
Ausztria	0,8	0,2	0,3	0,1	0,0	0,1	1,5
Románia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,8
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2,6
Szlovénia	0,9	0,1	0,6	0,1	0,0	0,1	1,8
Mintaátlag	0,9	0,2	0,4	0,2	0,0	0,1	1,9

6. táblázat – Rendvédelemre és belbiztonságra fordított kormányzati kiadások

A nagyságrendjük miatt a megelőző elemzésben együttesen egyéb kategóriának nevezett és aggregáltan kezelt környezetvédelemre, lakhatási és közösségi szolgáltatásokra, valamint szabadidőre, kultúrára és vallásra fordított kormányzati kiadások együttes értéke nem minősült a mintaátlagtól radikálisan eltérőnek. Amennyiben azonban vetünk egy pillantást a 7. számú táblázat értékeire, és már nem kizárólag aggregált szinten kezeljük ezeket az ágazatokat, a fenti megállapítás némiképp finomhangolásra szorul.

A környezetvédelemre és a közösségi szolgáltatásokra fordított kiadások összességükben átlagosak, e két ágazat tekintetében forráskivonás tehát nem indokolt. Míg azonban a környezetvédelmi alágazatok egyenként is átlagos kiadási mértékűek (leszámítva a szennyvízgyártásra fordított magasabb kiadási értéket), a közösségi szolgáltatásokra fordított alágazati kiadásoknál az átlagos kiadási mértéktől fordított előjellel eltérő lakhatási és közösségi fejlesztések, valamint egyéb lakhatási és közösségi szolgáltatások okozzák az átlagközeliséget.

Ország	Környezetvédelemre fordított kormányzati kiadások							Lakhatási és közösségi szolgáltatásokra fordított kormányzati kiadások							Szabadidőre, kultúrára, vallásra fordított kormányzati kiadások						
	Hulladékgazdálkodás	Szennyvízgyártás	Légszennyezés megelőzése	Biodiverzitás védelme	Környezetvédelem K+F	Egyéb környezetvédelem	Környezetvédelem összesen	Lakhatási fejlesztések	Közösségi fejlesztések	Vízellátás	Közüllátás	Lakhatási és közösségi szolgáltatások K+F	Egyéb lakhatási és közösségi szolgáltatások	Lakhatási és közösségi szolgáltatások összesen	Rekreációs és sportszolgáltatások	Kulturális szolgáltatások	Műsorozási és kiadási szolgáltatások	Vallási szolgáltatások	Szabadidő, kultúra, vallás K+F	Szabadidő, kultúra, vallás egyéb	Szabadidő, kultúra, vallás összesen
Magyarország	0,2	0,4	0,0	0,1	0,0	0,1	0,8	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,6	1,0	0,3	0,8	0,3	0,2	0,0	0,1	1,7
Csehország	0,3	0,4	0,0	0,3	0,0	0,1	1,1	0,5	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	1,1	0,4	0,6	0,0	0,1	0,0	0,1	1,3
Egyesült Királyság	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,8	0,5	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2	1,0	0,4	0,4	0,3	0,0	0,0	0,0	1,0
Franciaország	0,4	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,9	0,2	1,5	0,1	0,1	0,0	0,0	1,9	0,5	0,7	0,1	0,0	0,0	0,0	1,3
Lengyelország	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,6	0,8	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	1,2	0,4	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2
Németország	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,7	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,9	0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Svédország	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	1,0	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3
Ausztria	0,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,5	0,4	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,7	0,3	0,6	0,0	0,1	0,0	0,0	1,0
Románia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,3	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,5	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,0
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,8	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,9	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	1,0
Szlovénia	0,2	0,3	0,0	0,2	0,0	0,1	0,8	0,2	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,6	0,4	0,8	0,2	0,1	0,0	0,1	1,6
Mintaátlag	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,7	0,4	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1	1,1	0,4	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0	1,2

7. táblázat – Egyéb ügyekre fordított kormányzati kiadások

Ezzel ellentétben a szabadidőre, kultúrára és vallásra fordított kormányzati kiadások a mintaátlagnál fél százalékponttal magasabbak, amely arány mintaátlagra történő redukálása

140 milliárd forintos kiadáscsökkentést jelenthet. Az eltérés – a rekreációs és sportszolgáltatásokra fordított kiadásokat leszámítva – gyakorlatilag minden alágazat átlag feletti értékéből adódik, a csökkentés kulcsa tehát az egyes igazgatási alágazatok belső gazdálkodásának hatékonyságnövelésében keresendő.

Átlag feletti kormányzati kiadásokkal jellemezhető ágazatok

Az eddigiekben kizárólag átlag alatti, illetve átlagos kiadási mértékekkel jellemezhető ágazati területeket vizsgáltunk. Az alágazati bontás azonban lehetőséget adott, hogy az összeségében átlagos mértékekkel jellemezhető területek mögött érdemi kiadáscsökkentési lehetőségeket fedezhessünk fel. A megelőző elemzésben azonosításra került azonban két olyan igazgatási ágazat, amelyekkel kapcsolatban az összesített kiadási mértékek mintaátlagtól történő szignifikáns eltéréseinek okán – az alágazati bontásban történő vizsgálatot megelőzően is – egyértelműen kijelentettük, hogy komoly kiadáscsökkentési potenciált rejtenek magukban.

A 8. számú táblázat értelmében a gazdasági ügyekre fordított kiadások tekintetében hazánkat ugyan a vizsgált országok közül megelőzi Csehország, a hazai GDP-arányos 6,9 százalékos átlagos kiadási mérték azonban mindenképpen figyelemreméltó. Különösen annak tükrében, hogy ez a mintaátlagnál és a régió egyes országaira jellemző értékeknél 2 százalékponttal, egyes fejlett nyugat-európai országok értékeinél majdnem 3 százalékponttal magasabb. Az eltérés okaként három terület, a foglalkoztatás és kereskedelem, a mező-, erdő-, vad- és halgazdálkodás, valamint a közlekedés nevezhető meg. A három területen, bár szakigazgatási tevékenységében lényegesen eltérnek egymástól, közös pontként megnevezhető az állami dotáció, az állami támogatások magas aránya. Ennek újragondolása az állami kiadások csökkentéséhez nélkülözhetetlen. A gazdasági ügyekhez köthető támogatások mértékéről pontos információkkal – kimutatások hiányában – nem rendelkezünk, közelítő értéként azonban megállapíthatjuk, hogy a gazdasági ügyekre fordított kiadások mintaátlagra történő csökkentésével a GDP 2 százalékának megfelelő mértékű, körülbelül 570 milliárd forintos éves megtakarítás lenne elérhető.

Ország	Gazdasági ügyekre fordított kormányzati kiadások a GDP százalékában									
	Általános gazdasági ügyek, kereskedelem és foglalkoztatás	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, vadászat, halászat	Fűtőanyag-ellátás és energetika	Bányászat termelés és építési tevékenység	Közlekedés	Kommunikáció	Egyéb iparágak	Gazdasági ügyekre fordított K+F	Egyéb gazdasági ügyek	Gazdasági ügyek összesen
Magyarország	1,6	1,5	0,0	0,1	3,0	0,1	0,2	0,1	0,3	6,9
Csehország	0,4	1,0	0,2	0,2	4,5	0,0	0,1	0,2	1,2	7,8
Egyesült Királyság	0,6	0,2	0,1	0,1	1,5	0,0	0,0	0,2	0,0	2,4
Franciaország	0,9	0,4	0,3	0,0	1,3	0,0	0,3	0,5	0,1	3,7
Lengyelország	0,3	0,7	0,1	0,2	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4,6
Németország	1,4	0,3	0,1	0,3	1,6	0,0	0,1	0,1	0,1	4,1
Svédország	0,9	0,2	0,1	0,3	2,0	0,1	0,0	0,1	0,0	4,3
Ausztria	1,4	0,6	0,0	0,0	2,3	0,1	0,2	0,4	0,2	5,2
Románia	0,5	0,3	0,1	0,0	0,4	0,0	n.a.	n.a.	n.a.	6,0
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5,5
Szlovénia	1,0	0,8	0,0	0,0	2,3	0,0	0,2	0,2	0,0	4,6
Mintaátlag	0,9	0,6	0,1	0,1	2,2	0,0	0,1	0,2	0,2	5,0

8. táblázat – Gazdasági ügyekre fordított kormányzati kiadások

Még ennél is komolyabb mértékű megtakarítás lenne elérhető a 9. számú táblázatban bemutatásra kerülő általános igazgatási és közszolgáltatásokra fordított kormányzati kiadások esetén. A hazai összesített 10,1 százalékos átlagos kiadási mérték kiemelkedik a vizsgált országok értékei közül, százalékpontokkal előzi meg a minket közvetlenül követő országoknak, valamint 4–5 százalékponttal a régió országainak arányát, mivel két alágazat, az

adósságszolgálat, valamint az irányító és törvényhozó szervek fenntartásának területén a hazai kiadási mértékek igen magasak.

Ország	Általános igazgatási és közszolgáltatásokra fordított kormányzati kiadások a GDP százalékában							
	Irányító és törvényhozó szervek, pénzügyi és külkapcsolatok	Pénzügyi, gazdasági segély külföldi ország számára	Általános szolgáltatások	Alap-kutatás	Általános szolgáltatások K+F tevékenysége	Általános egyéb szolgáltatások	Adósságszolgálat	Általános igazgatási és közszolgáltatások összesen
Magyarország	4,3	0,1	0,2	0,3	0,0	0,6	4,8	10,1
Csehország	1,9	0,1	0,1	0,2	0,0	0,7	1,3	4,2
Egyesült Királyság	1,3	0,3	0,6	0,0	0,0	0,0	2,6	4,9
Franciaország	1,5	0,1	2,1	0,3	0,0	0,1	2,9	7,0
Lengyelország	2,6	0,0	0,1	0,3	0,0	0,1	2,8	6,0
Németország	1,6	0,2	0,9	0,4	0,0	0,2	3,0	6,1
Svédország	1,7	0,8	1,9	0,7	0,0	0,1	1,9	8,4
Ausztria	2,6	0,0	1,0	0,3	0,0	0,0	3,4	7,4
Románia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5,0
Szlovákia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,1
Szlovénia	2,4	0,0	0,6	0,4	0,1	0,5	1,9	6,1
Mintaátlag	2,2	0,2	0,8	0,3	0,0	0,2	2,7	6,5

9. táblázat – Általános igazgatási és közszolgáltatásokra fordított kormányzati kiadások

Az adósságszolgálatra fordított kormányzati kiadások 2 százalékponttal haladják meg a mintaátlagot. A vizsgált országokkal történő összehasonlítás tükrében egyértelműen kijelenthető, hogy Magyarországon a refinanszírozás költségei kimondhatatlanul magasak. És ez nem csak a magas GDP-arányos államadósság következménye. Ha megnézzük a vizsgált országok adósságmértékét⁹, megállapíthatjuk, hogy a refinanszírozásra százalékpontokkal kevesebbet költő Németország adósságszintje megegyezik hazánkéval, míg Franciaországé vagy az Egyesült Királyságé 10 százalékponttal meg is haladja a hazai adósságszintet. A kamatfelár eltüntetése 2 százalékos GDP-arányos, mintegy 570 milliárd forintos költségcsökkentéssel lenne egyenértékű. Ehhez azonban a gazdasági stabilitás, valamint a befektetői klíma változásának irányába tett lépések elengedhetetlenül szükségesek lennének.

Az adósságszolgálatra fordított költségek csökkentése mellett az irányító és törvényhozó szervek fenntartásának költségei is redukciónak szorulnak. Látható, hogy e tekintetben is kiemelkedő a hazai kiadások aránya, amely napjainkra a mintaátlag és a régiós országok arányainak kétszeresére, egyes európai országok arányainak akár háromszorosára is duzzadt. Amennyiben – felvállalva az ezzel együtt járó konfliktusokat – a számok mögött megbújó felesleges intézményi és személyi kapacitások leépítésre kerülnének, a hazai kiadási arányt konvergáltatni lehetne a mintaátlag szintjére. Ezáltal pedig további 2 százalékos GDP-arányos kiadáscsökkentés, ismételt 570 milliárd megtakarítás válhatna éves szinten elérhetővé.

Konklúzió

Egy stagnáló gazdasági környezetben a költségvetési hiánycél teljesüléséhez két szükség-szerűség mindenképpen hozzárendelődik: egyrészt az adóhatékonyság¹⁰ növelésének, másrészt a kiadások folyamatos csökkentésének igénye és kényszere. Különösen igaz ez egy olyan adóterhelésű gazdasági szerkezetben,¹¹ ahol az adók növelésének – a nem konvencionális megoldásokat leszámítva – nem igazán mutatkozik tere és lehetősége. Újfajta adónemek és növekvő adóterhek helyett ideje lenne a túlterjeszkedett állami kiadások visszavágásának lehetőségét is komolyan számba venni.

⁹ Forrás: Wikipedia [http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_public_debt].

¹⁰ A megállapított kulcsok alapján az elméletileg beszédhető, valamint a ténylegesen beszédett adó aránya.

¹¹ Papp József (2011): Adóterhelés, termelékenység, gazdasági növekedés. *ISD Dunaferr Műszaki gazdasági közlemények*, XLIX. évfolyam, 3. szám

Az elemzés a gazdasági ágazatok áttekintésén keresztül ehhez kívánt hozzájárulni. Igyekezett megtalálni és megnevezni azokat az ágazatokat és alágazatokat, melyeknél érdemi kiadáscsökkentés realizálható. Ezek együttes megvalósításával és optimalizálásával akár 3000 milliárd forintos kiadáscsökkentés is elérhető. Amennyiben eltekintünk a szakértői szinten nem teljes konszenzussal bíró szociális kiadások csökkentésétől, még akkor is 2200 milliárd forintos kiadáscsökkentési lehetőség prognosztizálható!

A politikai és gazdasági elit józansága indukálta önkorlátozás, gazdasági szerkezetváltás, a 2008-tól kibontakozó gazdasági és pénzügyi krízisfolyamatokra hatékonyan és gyorsan reagáló, módosuló és tudatos hazai erőforrás-allokálás teremtheti meg hosszabb távon egy méltányos adórendszer¹² bevezetésének, s általa a stagnáló gazdasági környezetből való össztársadalmi kilábalásnak a lehetőségét.

---

¹² A méltányos adórendszer definíciója szerint olyan adókulcsokkal operál, amelyekre válaszul nem éri meg a gazdaság szereplőinek csalni. A méltányos adórendszerben csökkentett adókulcsok alkalmazása mellett értelemszerűen mindenki kevesebbet fizet, de az adóterhelés csökkentése immanens fehéredéssel és érdemi gazdasági beruházásokkal jár együtt.